

קונטרס

סערה לדממה

יְקַם סְעָרָה לְדַמָּה...
וַיִּשְׁמְחוּ כִּי יִשְׁתַּקּוּ...
(תהלים קז, כט-ל)

קונטרס

סְעָרָה לְדַמָּה

בענין

דיבור בשעת התפילה

מהדורה רביעית

פּעִיָּה"ק ירושלים
כסליו ה'תשע"א

לע"נ רבי שמעון בן סולטאן זצ"ל
נלב"ע ט"ו בשבט

בסיוע משפחתו הנכבדה
ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה,
זכות הרבים תעמוד להם ולזרעם עד עולם.

לתגובות והערות:

054-8435730

5386602@gmail.com

שריה דבליצקי

בני ברק, רחוב ירושלים 50

טל. 6182649

פקס. 6181091

בס"ד, יום ל'ק מנ"א תשס"ח

הנה עצמתי מעט על הקונטרס סערה עצממה. ונאכחתי כי
הוא קונטרס נכבד הכותב קתוכו מרקיית הצבאים מספיק
קצושים אורות הדיבור קציהכנס, ואוצ כמה צבאים נרובים.
והלאו שיהיה עתואעלת.

והמתעסקים קלה אצולה מאז

שכיה צבאים

שריה דבליצקי

רח' ירושלים 50, בני ברק

03-6182649

הבהרה ובקשה

גלוי וידוע לכל גדול ועוצם כח הערבות שאנו בני עם הקודש נתברכנו בה שזה מעיקרי יסודות התורה והמצוה וסוד הישרדותנו מדור לדור על אף רוב הצרות והתלאות שעוברים עלינו תמידין כסדרן, כח הערבות היא המחזקת אותנו וזכות גדול היא לנו בכל מעשינו ופניותינו ודרכינו ברוב רחמיו ית' עלינו.

ובכן מן הראוי לעורר כל אחד לזולתו ואף חובה רובצת על כל אחד מאיתנו שלא להעלים עין ח"ו מהפירצה והמכשלה הנוראה של השיחה בטילה בשעת התפילה שמכח הערבות שבנו האחריות עלינו גדולה מאוד ולכן חוס נא ואל תתעלם.

אשיחה בגילוי הלב וירוח לי כי כוונתי הטובה האחת והיחידה שעומדת לפני בקונטרס זה היא מאהבתי את ה', אהבת עמו ישראל צאן מרעיתו, והרצון להרבות כבודו ולפאר ולרומם את בית משכן שכינתו בהיכלו ית"ש.

ובכן אדבר נכבדות כי מה נעים ומה נורא להתבונן מדי יום ביומו במחזה המושך את הלב איך שמשכים לו יהודי, רץ בזריזות ונכנס בכובד ראש לביהכנ"ס להתפלל, אכן הוא נעמד להתפלל במתינות ובכוונות טובות בנעימות קולו הערב ובהשתפכות הנפש כבן המתחטא על אביו מתחנן ומיחל "ובנה ירושלים... ותחזינה עינינו...." כולו ציפיה לגאולה השלימה.

אך צער רב וכאב לב מנת חלקנו בשעה שרואים שאי שם בחזרת הש"ץ או בקדישים האחרונים של התפילה או בכל מקום אחר, לפתע פתאום חש מיודענו בצורך עז ליידע את חברו בידיעה חשובה, הוא צריך לספר לו מיהו היהודי שיושב שם במזרח, הוא חייב, פשוט חייב לעדכן אותו במצב הדולר, הוא 'נאלץ' לשאול אותו איך היה אתמול בחתונה של כהן, ודרך אגב, מה יצא בסוף עם הדין תורה שהתקיים אמש עם השכנים מלמעלה וכן כיו"ב, ממש בשתי מילים, כמעט בלתי מורגש.

וכאן מתעוררת לה פליאה עצומה: 'לא חבל?!' האם כדאי לאבד את התפילה הזכה בגלל הקושי המדומה להמתין כמה דקות לסיום התפילה?! האם כדאי עבור זה לגרום סילוק השכינה מהמקום אשר מצא לו למשכן מאז שחרב ביתו – במקדש מעט אלו בתי כנסיות, האם כך יעשה הבן לאביו שאוהבו ומצפה ומיחל לשמוע את תפילת בנו זכה ונקייה, האם ראוי כך לצער אותו. והלא ידוע הוא כי בזמן שאין השראת השכינה ח"ו מיד מתגברים הדינים על עם ישראל רח"ל, ופוק חזי האם חסרות לנו צרות, האם יש מי שמעוניין לזקוף לחובתו עוד צרות על עמו ישראל בשביל כמה פטפוטים חסרי שחר?! ויפלא עוד יותר, הכיצד אפשר להתפלל על הגאולה השלימה בו בזמן שדוחים אותה בידיים?! אתמהה!!

על כן חשוב מאוד לקרוא את הקונטרס במתינות ובהתבוננות, בהשבה אל הלב, ברור לנו כי כל יהודי רוצה לעשות ולקיים את רצונו ית' אלא ששאר שבעיסה מעכב, היצה"ר מסנוור ומסתיר את חומר הדברים. ואך למותר לציין שמי שיקח דברים אלו לתשומת לבו וישוב וישנה בקריאתם במתינות ובתשומת לב עדינה ומיוחדת, בסופו של דבר יזכה בוודאי להזהר בדברים האלו העומדים ברומו של עולם דייקא בימינו אנו. והגם כי פשוט שאין ההרגל משתנה בבת אחת, אמנם עם הזמן כשיתמיד בכך יקלטו הדברים עמוק בלבו, ואין לשכוח כי עצם ההתענינות והעבודה בענין גורם עונג ונחת רוח רב לאבינו שבשמים, וכיון שכן יעזור הקב"ה שיצליח בענין.

והגם שבתוך הליקוט שבקונטרס יש מרבתינו המתבטאים קשות בחומר החטא והאיסור מה שיכול לגרום לרתיעה מסוימת אשר תוביל לתירוץ של "מוטב יהיו שוגגין..." אך ראוי להפנים שמדה טובה מרובה... אדם צריך לצייר לעצמו כמה שמחה הוא יכול להביא לעם ישראל הלא הוא יכול לזקוף לזכותו אנשים שלא נהרגו בתאונות דרכים או משאר מרעין בישין רח"ל, ילדים שלא נפטרו מהמחלה הנוראה ל"ע, משפחות שיש להם בית ואינם נזקקים לחסדי הבריות, הוא יוכל לזקוף לזכותו את קירוב הגאולה, כמה נחת רוח הוא יגרום לאבינו שבשמים, תפילותיו יתקבלו לרצון לפני אדון כל, וכי יש מי שאינו חפץ בכך?!?! ראוי להתבונן בדבר ואף שמי שיעבוד על עצמו יתכן שלפעמים יכשל קצת, עכ"פ מכיון שכבר התחיל בזה ודש בה, כבר נמנע עוד כמה פעמים מלדבר ובדאי ששכר עצום יפול בחלקו ועל ידי זה יוכל לחזק את עצמו בכל עת נסיון כי הלא יכול כעת לגרום נח"ר גדולה לקב"ה ולכל עם ישראל.

ואתה בן אדם נניח שב"ה אפילו אינך נגוע בנסיון בנגע זה, בכל אופן חשוב מאוד שתעיין כסדר בקונטרס הזה, הן בכדי לעורר את האחרים לענין זה, והן משום שיתכן לפעמים שחברך מגיע באמצע התפילה לשוחח עמך על עניניו החשובים, ואתה כדרכך בקודש בוודאי לא תענה לו, הן אתה נזהר בזה מאוד, אמנם יתכן שתסמן לו בתנועות ידיך תשובה לשאלתו, או אפילו תנהל אתו שיחת אלמים באופן זה, מה שיגרום להמשך הדו שיח מצידו, או לשיחה מחודשת למחרת, אך דע לך נאמנה, כי ע"י שמיעת דיבורי חבירך לך אתה מפסיד, גם כל כלל ישראל מפסידים, וכשתעיין בקונטרס היטב תגלה לראות שזה אכן ממש כך, ואז בטוח שתסרב לנהל איתו אפילו שיחה כזו, וכשתסרב אליו וודאי שיפסיק לשוחח איתך כי יש להניח שהידיד אינו נוהג לדבר אל הקיר, וע"י שיכיר ויראה את הנהגתך בענין אולי גם הוא יתחזק בזה בעזה"ת, ותוכל לזקוף זאת לזכותך ולטובתך כל הימים בזה ובבא.

תוכן הקונטרס

פרק

עמ'

- א. לקט ותמצית מדברי רבותינו בענין השיחה בשעת התפילה..... א
- ב. הלכות ההפסק בדיבור במשך זמן התפילה..... ו
- ג. בענין מוטב יהיו שוגגין ט
- ד. מאמרי חז"ל י
- ה. דברי רבותינו הראשונים יב
- ו. דברי רבותינו האחרונים יג
- ז. עובדות והנהגות כ
- ח. ב' מאמרים..... כב

א. ולפני עור לא תתן מכשול.

ב. להשיב על טענת "מי שמך"...

פרק א

תמצית דברי רבותינו בענין שיחה בטילה בשעת התפילה¹

מה יתרון לבעל הלשון

א. שיחה בשעת התפילה עבירה חמורה היא² על כל מילה ומילה³, ועצת טומאת היצר לבטל רח"ל התגלות מלכות דקדושה⁴.

ב. ויש לנו לקחת ק"ו מעובדי אלילים שעומדים כאלמים בבית תפלותם באימה ובפחד ורעד וכפיהם פרושות לאלהיהם מעשה ידי אדם אשר לא יראו ולא ישמעו, כ"ש אנחנו שעומדים לפני מ"ה הקב"ה חי וקיים יש לנו לעמוד לפניו באימה ביראה בפחד ורעד וברתת⁵.

ג. על כל קיטרוג שהשטן מקטרג, הקב"ה במידת רחמיו משתיקו. למשל שהשטן אומר ישראל גנבים או גזלנים הם, הקב"ה משיב לו מי יאמר אם האומות קבלו התורה שלא היו גונבים יותר מישראל, אבל אם מקטרג ואומר שישראל אין להם יראה ומדברין בביהכ"נ, לזה אין להקב"ה תירוץ כביכול, כי עכשיו ראינו בעוה"ר האומות עומדין בבית תפלתם באימה וביראה. ומיד נותן הקב"ה רשות למשחית לחבל העולם, וזה דבר רח"ל, ואל תיקרי דיבור אלא דבר, שהיה מדבר בביהכ"נ בשעת התפילה וברא מלאכים משחיתים והמה ממיתים אותו בשעת הדבר בר מינן⁶.

ד. המדבר בשעת התפילה רעתו רבה⁷ והרי הוא חוטא⁸ לשם יתעלה עדי עד⁹.

¹ עי' לקמן המקורות בהרחבה

² הנהגות צדיקים מר' אליעזר פאפו, וכן יש חרם ר"ת ע"ז הו"ד בבאר הגולה יו"ד סו"ס שלד.

³ שו"ת דברי יציב יו"ד סי' ריז או"ז.

⁴ דברי יציב שם או"ח.

⁵ סמ"ק מצוה יא, ספר חסידים סי' יח.

⁶ הגן ודרך משה.

⁷ הנהגות צדיקים - הנהגות ישרות מר' אליעזר פאפו.

⁸ שו"ע סי' קכד סעי' ז.

⁹ רבינו יונה באגרת התשובה הדרש הראשון או' ו.

סערה לדממה

ה. המדבר בשעת התפילה הרי הוא מואס לשבח קונו ומסיג גבול הבורא¹⁰, והרי הוא ברצונו מושך עליו כח היצה"ר לאדון עליו, ושומע לקול יצרו המחטיאו בדבר ללא הנאת הגוף¹¹.

ו. המדבר בשעת התפילה אין לך מורד מחלל ומבזה למלכו של עולם בהיכלו ולפניו גדול מזה¹², והרי הוא דוחק רגלי השכינה [מגרש השכינה¹³], ומטמא בהבל פיו את אויר ההיכל הקדוש שבביהכנ"ס¹⁴ ומפגל בקדשים¹⁵, ודומה ליוונים שטמאו המזבח ולמנשה שהעמיד צלם בהיכל¹⁶.

ז. המדבר בשעת התפילה טוב לו שלא יבוא כל עיקר¹⁷, כי הוא חוטא ומחטיא אחרים¹⁸, כי לא תיעשה ביחידי כי אם בשנים לכה"פ, וא"כ חטא הרבים תלוי בו, וטב ליה דלא אברי¹⁹ אך אם נזהר בזה, מקבל שכר נגד כל העולם, וגם תוספת זכות שאחרים ילמדו ממנו²⁰.

ח. המדבר בשעת התפילה הרי הוא מזלזל בכבודו ית' ויתעלה בפרהסיא²¹, ודומה למדבר עם המלך והופך פניו ממנו²² ואומר אדוני המלך אי אפשר לדבר עמך, רק אדבר חפצי²³.

ט. המדבר בשעת התפילה גורע מן האמונה²⁴ ומראה שאינו מודה שיש בביהכנ"ס השראת השכינה, ואין לו חלק באלוקי ישראל²⁵.

10 הרוקח הל' תשובה סי' כו.

11 יש נוחלין לאבי השל"ה אזהרת התפילה אות י"ב.

12 דרושי הצל"ח חנוכה, זכר דוד מאמר שני פ"ה.

13 אור צדיקים עמוד העבודה פי"ב עיי"ש.

14 דרושי הצל"ח חנוכה ובד' שנו אוי"ט.

15 יש נוחלין לאבי השל"ה אזהרת התפילה אות י"ב.

16 דרושי הצל"ח חנוכה ובד' שנו אוי"ט, עבודת ישראל אבות פ"ה.

17 פתח עינים לחיד"א.

18 דרושי הצל"ח אהבת ציון דרשה ד.

19 יש נוחלין לאבי השל"ה אזהרת התפילה אות י"ב.

20 שומר אמונים ד' רנב.

21 יש נוחלין לאבי השל"ה אזהרת התפילה אות י"ב.

22 הרוקח הל' תשובה סי' כו.

23 עבודת ישראל אבות פ"ה.

24 זוהר תרומה ח"ב ד' קלא ע"ב.

25 זוהר תרומה ח"ב ד' קלא ע"ב ועי' בן איש חי שנה א' פר' ויקרא.

י. ומבואר בזוה"ק²⁶ שהמדבר בשעת התפילה (וכלול בזה ג"כ פסוקי דזמרה) מראה שאין לו אלו"ה, וגם אם יש לו אלו"ה אינו מאמין שנמצא בבית הכנסת, וגם אם מאמין שנמצא בבית הכנסת, אינו מאמין שהוא אלו"ה שלו, וגם אם מאמין שהוא אלו"ה שלו, אינו ירא ממנו, וגם אם ירא ממנו, אינו מאמין שפסוקי דזמרה מתקנים תיקונים עליונים.

ההפסד ועונשו

יא. מכל דיבור שמדבר מן ברוך שאמר עד אחר שמו"ע נברא מלאך המשחית החוטף תפילתו²⁷. והמלאכים הנבראים מדיבורו ממיתים אותו בשעת הדבר²⁸.
 יב. הרשעים שמדברים שיחת חולין בחזרת הש"ץ, עולים כל הדיבורים בעב וענן²⁹ והמלאכים דוחים את תפילתם ואין הקב"ה שומע את תפילתם³⁰. ועליהם נאמר למה יקצוף ה' על קולך³¹, שהרי תפילתם מלוכלכת במיני חטאים ואין קטיגור נעשה סניגור³².
 יג. השח באמצע קדיש או קדושה, משלמים לו בהרבה אף וחימה³³.
 יד. אפי' המתפללים תחנונות ובקשות בחזרת הש"ץ, מה שבידם ניטלה מהם, ומה שבקשו לא ניתן להם כי בא זה ואיבד זה³⁴. [הרי לך להתבונן על אחת כמה וכמה אלו המדברים אז שיחה בטילה, ודאי שלא ינתן להם מבוקשם].
 טו. השח שיחת חולין בחזרת הש"ץ גדול עונו מנשוא³⁵, וחטאו גדול כמו חטא קין שהרג לאחיו וגדול היה עונו מנשוא³⁶, כי בעטיו נהרגים אחרים (עי' לקמן אות כ).

²⁶ תרומה ח"ב ד' קלא ע"ב עפ"י שו"ע הזהר.

²⁷ דרושי הצל"ח ד' שנו אוי"ט, הגן ודרך משה במאמר ליום ח.

²⁸ הגן ודרך משה.

²⁹ יערות דבש ח"א דרוש ד.

³⁰ תיקו"ז תיקון יח ד' לג ע"ב, שומר אמונים ד' רנב.

³¹ רוקח הל' תשובה סי' כו.

³² ווי העמודים לבן השל"ה עמוד העבודה פ"י.

³³ מ"ב סי' נו סק"א.

³⁴ ווי העמודים לבן השל"ה עמוד העבודה פ"י.

³⁵ רבינו יונה באגרת התשובה הדרש הראשון או' ו, שו"ע סי' קכד סעיף ז.

³⁶ ספר הגן במאמר ליום ח.

סערה לדממה

טז. השח שיחת חולין בחזרת הש"ץ וי לו וי לנשמתו³⁷, ובכירור יהיה נידון בצואה רותחת³⁸, ומקיפין לו כל גופו בקוצים³⁹, אחר שהוא חוטא ומחטיא וחטא הרבים תלוי בו⁴⁰.

יז. המדבר בעת הקדיש לא יועיל לו הקדיש שיאמרו עליו אחר המאה ועשרים, כי היה מבזה הקדיש⁴¹.

יח. המדבר דברים בטלים בשעת התפילה, מונע בניו מחיי עולם הבא⁴².

גודל האחריות בדבר

יט. ע"י שנוהגים בזיון בשכינה [כנאמר בזוה"ק על המדבר בתפילה⁴³], מתעכבים ישראל בגלות⁴⁴, וזהו העיכוב להתגלות מלכות שמים והתגברות מלכות הסט"א⁴⁵.

כ. המדבר בשעת התפילה גדול עונו מנשוא, והיינו שהוא כמו רוצח שנהרגין על ידו כמה בנים⁴⁶.

כא. בעון שיחה בשעת התפילה נהפכים בתי כנסיות לבתי עובדי אלילים⁴⁷.

כב. בעון זה שמזלזלין בתפילה נחסר ח"ו הפרנסה⁴⁸.

כג. ע"י המדברים בשעת התפילה גם שאר העם המתפללין בכוונה תפלתן, גם כן יוכל להיות שלא תקובל ח"ו תפילתם בעון האחרים⁴⁹.

37 ווי העמודים לבן השל"ה עמוד העבודה פ"י.

38 ספר הגן במאמר ליום שני.

39 בעל הטורים דברים פכ"ו פס' טו.

40 יש נוחלין לאבי השל"ה אזהרת התפילה אות י"ב.

41 יצחק לשוח בשם קדמונים.

42 סמ"ק מצוה יא.

43 זכר דוד מאמר ג פנ"ב.

44 זוהר אחרי מות ח"ג ד' עה ע"ב, עפ"י ספר מורא מקדש לרב ייב"י, זכר דוד שם בשם ראשית

חכמה, ספר הפנים, מכתב קודש להרה"ק ר' יששכר דוב מבעלזא.

45 שו"ת דברי יציב יו"ד סי' ריז או"ח.

46 ספר הגן במאמר ליום ח, ובספר מורא מקדש לרב ייב"י כתב שגזירות ת"ח ות"ט היו משום

שדברו בביהכנ"ס ובביהמ"ד, וכן אמר בעל האמרי אמת מגור זי"ע שהשואה האיומה לא היתה ביהדות ספרד משום שלא היו משיחין בשעת התפילה.

47 סמ"ק מצוה יא, וכן הובא משמו בס' חרדים פ"ט ובשם הכלבו.

48 הסכמת הרה"ק מהרש"ם הכהן מברעזאן לספר הפנים.

אזהרות שונות

כד. ראוי שכל קהילה יעמידו אנשים אשר ישגיחו באיומים ועונשים רבים על המדברים בתפילה ויביישו אותם ברבים.⁵⁰

כה. אין ליקח ראייה מאיש קדוש וצדיק שמדבר בחזרת הש"ץ, כי אפי' יבוא אליהו אין שומעין לו לבטל דבר אחד מגמ' ושולחן ערוך, וכ"ש אזהרות גדולות ונוראות כאלו.⁵¹
 כו. אין היתר אפי' למי שאינו מתפלל במנין זה לדבר עם חבריו, ושומר נפשו ירחק מההיתר המורה חטאים.⁵²

כז. [המשיחים בחזרת הש"ץ] אין להצטרף עם פושעים אלו למנין.⁵³

כח. מי שיודע בעצמו שידבר בתפילה אסור לו לבוא להתפלל בציבור, משום שחוטא הוא ומזיק את הרבים.⁵⁴

49 עבודת ישראל אבות פ"ה.

50 ווי העמודים לבן השל"ה עמוד העבודה פ"י, הו"ד באליה רבה סי' קכד, וכ"כ רבינו יונה באיגרת התשובה הדרש הראשון או' ו' 'ותחת בו גערת הברורים', ובמהר"ם שיף בדרוש פר' ואתחנן כת' אם אמרנו נמנה על כך אנשים מיוחדים ולקנוס, זה דבר זר, אם אין יראת שמים גדולה מיראת הקנס עכ"ל ועיי"ש.

51 שומר אמונים ד' רנב.

52 ספר הפנים או' כט [וכן מבואר ברוקח הל' תשובה סי' כו].

53 ט"ז סי' נה.

54 כ"מ בפתח עינים להחיד"א וכן פסק הגרנ"ק שליט"א.

סערה לדממה

פרק ב

הלכות איסור הפסק בדיבור במשך התפילה

[מועצת מספר מקדש מעט להרה"ג ר' נתן געשטעטנר שליט"א ברשותו]

מקומות שאסור לדבר בהם

או מטעם הפסק או משום חיוב השמיעה מהש"ץ וחיוב עניית אמן

- א. בין ברכת אשר יצר לאלוקי נשמה. לכתחילה נכון ליזהר להסמיך אלוקי נשמה לברכת אשר יצר כדי שתהא ברכה הסמוכה לחברתה. (מ"ב סי' ו' וסקי"ב)
- ב. בין ברכת התורה ללימוד התורה. נכון שלא להפסיק בין ברכה"ת ובין לימוד וע"כ נהגו לומר פרשת ברכת כהנים סמוך לברכת התורה. (שו"ע סי' מז ס"ט)
- ג. בין ברכת הציצית לעטיפתו. מיד אחר שבירך להתעטף בציצית צריך להתעטף בו, ואם הפסיק ביניהם בדיבור צריך לחזור ולברך. (עפ"י שו"ע סי' רו ס"ג ובמ"ב שם סקי"א וסקי"ב)
- ד. בין ברכת התפילין להנחתו. אם הפסיק בדיבור בין ברכת להניח תפילין להנחתו צריך לחזור ולברך. (כנ"ל)
- ה. בין הנחת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש. אסור להפסיק בדיבור בין תפלה של יד לתפלה של ראש. (שו"ע סי' כה ס"ט)
- ו. אסור להסיח דעתו מהתפילין כל זמן שהן עליו אפילו רגע אחד קל וחומר מציץ מה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה. ואינו נקרא היסח הדעת אלא כשעומד בשחוק או בקלות ראש וכו' ומכל מקום מצוה מן המובחר שלא להסיח דעתו מהן כלל זולת בשעת תלמוד תורה ובתפילת י"ח. (שו"ע הרב סי' כח ס"א). [ומבואר ברמב"ם הל' תפילה (פי"א ה"ו) קלות ראש - כגון שחוק והיתול ושיחה בטילה. ובפיה"מ (אבות פ"א מי"ז) פי' הרמב"ם הדיבור הנמאס אשר אין בו תועלת לאדם בנפשו ולא עבירה ולא מרי כרוב ספור ההמון במה שאירע ומה שהיה ומה הם מנהגי מלך פלוני בהיכלו ואיך היתה סבת מות פלוני או איך התעשר פלוני ואלו קוראים אותם החכמים שיחה בטלה.]

ז. בין פרשיות הקרבנות להודו. כת' הרב חיד"א ז"ל בספרו עבודת הקודש (קשר גודל סי' ז אוכ"ד) וז"ל: אין להפסיק כ"כ בין אמירת פר' התמיד וכו' ולהודו, דזה המזמור נתקן על כי בתמיד של שחר היו אומרים מהודו עד ובנביאי אל תרעו, ובתמיד של בין הערביים משירו לה' כל הארץ עד והלל לה', ולכן אין להתעסק ולהפסיק בנתיים כמו שנוהגים.

ח. בין ברוך שאמר עד סוף תפלת שמונה עשרה. צריך לזהר מלהפסיק בדיבור משיתחיל ברוך שאמר עד סוף שמונה עשרה. (שו"ע סי' נא ס"ד). ובכל מקום שאסור להפסיק אפילו בלשון הקודש אסור לדבר. (מ"ב שם סק"ז). ואם שח דברים בטלים בין ברוך שאמר להודו אפשר דצריך לחזור ולברך משום הפסק ואפילו מילה אחת הוי הפסק. (שם סק"ד). והרב חיד"א ז"ל בס' עבודת הקודש (מורה באצבע סי' ג אוע"ד) כת' מעת שיתחיל זמירות יזהר שלא ידבר כלל ועיקר, כי כל הזמירות הוא לתקן עולמות ואיך יפסיק בדברים בטלים, וכמעט על דרך האמת אינו נכון ללמוד מזמורים וכיוצא בין הדבקים של הזמירות, כי כל הפסוקים והסדר הזה נכון ומתוקן עפ"י הסוד ורזין עילאין, ולא נכון להפסיק בענייני תורה אחרים שאינם שייכים על פי מדתן, ואם כל זה בדברי תורה אוי לו למדבר דברים בטלים, והזוהר הקדוש החמיר מאוד דעביד קלנא לשכינתא ח"ו. ועפ"י הדין משיתחיל ברוך שאמר אסור להפסיק, כי ברכת ברוך שאמר נתקנה מימות תנאים ראשונים קודם פסוקי דזמרה, וברכת ישתבח אחריהם, ואיך יפסיק בינתיים.

ט. בין תפילת י"ח דלחש ובין חזרת הש"ץ. הש"ץ אינו רשאי להפסיק לאחר שהתפלל בלחש אלא לדבר מצוה בלבד כגון לענות אמן וכדומה אבל לדבר הרשות נראה דלא. (מ"ב סי' קיא סק"י בשם פרמ"ג). וגורי האר"י ז"ל כתבו, שאם גמר תפילתו בלחש ועדיין הש"ץ אינו מתחיל החזרה, חטא חמור לדבר בין לחש לחזרה. (הרב חיד"א ז"ל בס' עבודת הקודש קשר גודל סי' יח אוכ"א). וכל שכן ש"ץ יזהר בזה, דהיאך יעשה איסור ואח"כ יבוא להיות ש"ץ להתפלל חזרה לפני ה' בעד העם ואינו מתפחד ממה שנאמר נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה. (כה"ח סי' נג אוט"ז. ועיי"ש סי' קכד או"א). ובלאו הכי אסור לדבר אחרי תפילת י"ח דלחש כשעדיין לא גמר כל הציבור את תפילתם, דהא קיי"ל במי שמתפלל בציבור וסיים תפלתו קודם לש"ץ אסור להחזיר פניו לציבור עד שיסיים ציבור תפלתו. (רמ"א סי' קכג ס"ב). והטעם משום שכשיסתכל בהצבור יגרום ביטול כונה לאותם המתפללים עדיין (טו"ז שם סק"ה). ואם כן ק"ו שאסור לדבר בשעה שיש מהציבור המתפללים עדיין משום שמבטל את הציבור מכוונתם.

י. בשעת חזרת הש"ץ. לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"ץ חוזר התפלה, ואם שח הוא חוטא, וגדול עונו מנשוא, וגוערים בו. (שו"ע סי' קכד ס"ז). כשש"ץ חוזר התפלה,

סערה לדממה

הקהל יש להם לשתוק ולכוין לברכות שמברך החזן ולענות אמן, ואם אין ט' מכוונים לברכותיו, קרוב להיות ברכותיו לבטלה, לכן כל אדם יעשה עצמו כאילו אין ט' זולתו ויכוין לברכת החזן. (שו"ע סי' קכד ס"ד). וכתבו הפוסקים, שאסור לומר עם הש"ץ את כל הברכה דהוי ברכה לבטלה. ואפילו לומר עמו רק איזה תיבות מאמצעו ג"כ אין נכון דיש לחוש משום שיגרא דלישנא יוציא ברכה מפיו וכ"ש אותם המגביהים קולם ומזמרים עם הש"ץ דהוי כיוהרא ויש לגעור בהם דהוי כקלות ראש. גם יש ליזהר מלומר תחנונים או ללמוד בעת חזרת הש"ץ ואפילו אם מכוונים לסוף הברכה לענות אמן כראוי שלא תהיה אמן יתומה כמו שיתבאר ג"כ לא יפה הם עושים שאם הלומדים יפנו ללימודם עמי הארץ ילמדו מהן שלא להאזין לש"ץ ויעסקו בשיחה בטילה ח"ו נמצאו מחטיאין את הרבים.

יא. בין תפילת שמונה עשרה ובין תפילת אפיים. כת' הפוסקים שאם יש תפילת אפיים אחר תפילת י"ח לא ידבר עד אחר תפילת אפיים. (מ"ב סי' נא סק"ח).

יב. בין שמו"ע לקדיש תתקבל. ש"ץ אסור להפסיק בשיחה שאינו מענין התפילה עד אחר קדיש תתקבל שאומרים אחר ובא לציון. (ובשני וחמישי עד אחר קריה"ת ואמירת ובא לציון.) כי הקדיש חוזר על התפילה ושיחה בטילה ודאי איסור גמור הוא. (פמ"ג סי' קכג משב"ז סק"ט).

יג. בין תפילת שמו"ע עד עלינו. כשמתפלל עם הציבור אין לדבר עד שמסיים עלינו. (אליה רבה סי' נא או"ג בשם פסקי תוס'). [הערה: וכ"כ בס' הנהגת אדם מהגה"ק ר' דוד אופנהיים זצ"ל הו"ד בספר הפנים סי' יז].

יד. בשעת אמירת ויכולו ומגן אבות וקדיש במעריב של שבת. כת' הטור (סי' רסח) בשם ספר חסידים וז"ל מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחר במותו, ופניו מוריקות. אמר לו למה פניך מוריקות. אמר לו מפני שהייתי מדבר בויכולו בשעה שהציבור היו אומרים אותו, ובברכת מגן אבות, וביתגדל. וכן נפסק בשו"ע (שם סעיף יב) שאין לדבר בשעה שאומרים ויכולו ולא בשעה שאומר הש"ץ ברכה מעין שבע.

פרק ג

בענין מוטב יהיו שוגגין⁵⁵

[עפ"י ספר מקדש מעט וקצרנו בזה]

א. בספר חסידים (סימן רסב) ומה שאמרו הנח לישראל מוטב שיהי' שוגגים ואל יהיו מזידים, זהו במקום רשות אבל בבית הכנסת לא.

ב. אם החוטא מזיד גם אם לא ישמע לו חייב להוכיחו עד שינזוף בו החוטא ואם לאו עובר על מצות עשה דהוכח תוכיח.

(דברי מנחם תר"ח בשם העיטור והריטב"א, מג"א תר"ח סק"ג,
מט"א שם ח, ערוה"ש ז, מ"ב סק"ה גו"ר או"ח כלל ג סט"ו.)

ג. עבירות שבגלוי יוכיחנו מיד שלא יתחלל שם שמים.

(מגן אברהם סימן תר"ח)

ד. "והעיד הריטב"א ז"ל בשם רב גדול מאשכנזים שהעיד בשם רבותיו הצרפתים ובכללם ר"י וז"ל מרוטנבורק שלא נאמרו דברים הללו אלא לדורותם אבל בדור הזה שמקילין בכמה דברים ראוי לעשות סייג לתורה ואפילו בדרבנן מחינן וקנסינן להו עד דלא לעברו לא בשוגג ולא במזיד ושכן הוא במדרש ירושלמי. והדבר נראה לי נכון".

(שטמ"ק ביצה ד' ל ע"א, מובא במחצית השקל תר"ח סק"ג ובשו"ת כתב סופר סי' נז)

ה. אע"ג דיש מלמדין זכות על שאין מוחין בעוברי עבירה דחוששין לסכנה שיעמדו על גופינו ומאודינו אבל במקום שאין חשש סכנה אדרבה יש להחמיר יותר בדורותינו.

(מחצה"ש שם בשם הריטב"א.)

ו. מוטב שיהיו שוגגין נאמרה דוקא אם אינו בפרהסיא, אבל אם הוי בפרהסיא, די' חשש שאחרים ילמדו ממנו חיבין למחות אף מדרבנן.

(חכמ"ש לר"ש קלוגר או"ח תר"ח, ואולי זו כוונת ספר חסידים הנ"ל או"א.)

ז. הא דאמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו' דוקא בעשה לא באיסור לא תעשה.

(ריטב"א מכות ד' כ ע"א)

⁵⁵ הנה בענין זה של דיבור בשעת התפילה, נשמעת לפעמים דעה שמוטב ולא לעורר את הציבור על ענין זה, משום דמוטב יהיו שוגגין וכו', אולם ראוי לברר האם אכן שייכת כאן טענה זו, אכן צריך לדעת כי כל צדיקי הדורות אשר דבריהם הקדושים נזכרים בקונטרס זה היו אוהבי ישראל באמת וג"כ ידעו מטעם זה, ובכ"ז הוכיחו ועוררו על ענין זה.

סערה לדממה

פרק ד

מאמרי הזוהר הקדוש

כתב הזוה"ק (תרומה חלק ב דף קלא ע"ב) ומאן דמשתעי בבי כנישתא⁵⁶ במילין דחול, ווי ליה דאחזי פרודא, ווי ליה דגרע מהימנותא, ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל, דאחזי דהא לית ליה אלהא, ולא אשתכח תמן, (ולית ליה חולקא ביה), ולא דחיל מניה, ואנהיג קלנא בתקונא (ס"א בתקיפא) עלאה דלעילא. דהא בשעתא דישראל מסדרי בבי כנישתא סדורא דשירין ותושבחן וסדורא דצלותא, כדין מתכנשי תלת משריין דמלאכי עלאי וכו'.

ביאור (מתוק מדבש) ומאן דמשתעי בבי כנישתא במילין דחול - מי שמדבר בבית הכנסת בדברי חול. ווי ליה דאחזי פרודא - אוי לו שמראה שיש פירוד בעולמות העליונים. ווי ליה דגרע מהימנותא - אוי לו שגורע את האמונה שהיא יחוד השלם. ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל - אוי לו שאין לו חלק באלוקי ישראל. דאחזי דהא לית ליה אלהא - שהרי הוא מראה שאין לו אלו"ה כיון שאינו בוש ממנו מלהפסיק בשבחיו, ואפילו אם יש לו אמונה אבל - ולא אשתכח תמן - הוא חושב בדעתו שלא נמצא הקב"ה שם בבית הכנסת, ואפילו שחושב שהוא שם אבל - ולא דחיל מניה - הוא אינו ירא ממנו. ואנהיג קלנא בתקונא עלאה דלעילא - ונוהג בזיון בתקון של מעלה שנתקן בשעה שישראל מתפללים, כי על ידי שמפסיק באמצע התפילה בשיחה בטלה מראה בזה שאין השבחים והתפלות מתקנים למעלה כלום. דהא בשעתא דישראל מסדרי בבי כנישתא סדורא דשירין ותושבחן וסדורא דצלותא - כי בשעה שישראל מסדרים בבית הכנסת סדר של השירות והתשבחות וסדר התפילה. כדין מתכנשי תלת משריין דמלאכי עלאי - אז מתקבצים ג' מחנות של מלאכי מעלה לומר שירות ותשבחות וקדושות יחד עם ישראל וכו'.

וביאר בשו"ע הזוהר בזה"ל: וזהו מה שכתב אח"כ ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל דאחזי דהא לית ליה וכו' ואנהיג קלנא בתיקונא עלאה דלעילא, י"ל דהכוונה היא לומר שבזה שמדבר באמצע פסוקי דזמרה על ידי זה הוא מראה שאין לו חלק בהש"ת ואינו מאמין בו כראוי, והוא באחד מחמשה אופנים אלו: אופן הא' הוא דאחזי דהא לית ליה אלהא, כיון שאינו בוש מלהפסיק שבחו. אופן הב' הוא שמאמין בו אבל אינו מאמין בו שהוא נמצא בבית הכנסת, וזהו מה שאמר ולא אשתכח תמן. אופן הג' הוא שיש לו אמונה שישנו בבית הכנסת אבל אינו מאמין שהוא אלוה שלו, וזהו מה שאמר ולית ליה חולקא ביה, שאם לא כן היה עוסק בשבחו כשאר איש ישראל. אופן הד' הוא שיש לו אמונה שהוא אלוה שלו ויש לו חלק בו אבל אינו ירא ממנו כראוי, וזהו מה שאמר ולא דחיל מניה. אופן הה' הוא שמאמין בו ויש לו חלק בו וירא ממנו אבל אינו מאמין שהשבחים של פסוקי דזמרה הם מתקנים תיקונים העליונים, וזהו מה שאמר ואנהיג קלנא בתקונא עלאה דלעילא וכו'.

⁵⁶ בספר "משמרת שלום" (סי' טו סעי' ג) כתב וז"ל ידוע מזוה"ק ומכמה ספרים קדושים האיסור לאשתעי בבי כנישתא. ובמאמרו של הק' ר' פנחס מקוריץ אשר אצלי כת' וז"ל כל האזהרות באשתעי בבי כנישתא הוא בשעת התפילה. עכ"ל. וכ"כ בספר שומר אמונים מאמר פתחו שערים פי"ד וכן בס' פאר לישרים אות קה, וכן נראה מהמשך דברי הזוה"ק דהא בשעתא דישראל מסדרי בב"כ סדורא דשירין ותושבחן וסדורא דצלותא וכו', משמע דקאי אדיבור בשעת התפילה.

בזוהר (חלק ג דף עה ע"ב) תאנא, על תלת מלין מתעכבין ישראל בגלותא, על דעבדין קלנא בשכינתא בגלותא⁵⁷, ומהדרי אנפיהו מן שכינתא, ועל דמסאבו גרמייהו קמי שכינתא, וכלהו אוקימנא במתניתא דילן.

ובתיקוני זהר (דף לג ע"ב) רשיעיא אדחיין מתמן, ולא יהיב לון שאלתיך דילהון, אלא עלייהו אתמר מי בקש זאת מידכם רמס חצרי, ואלין אינון רשיעיא, דהוו מבזין למלכא בצלותהון, דמנחן למשמע צלותא, ופסקין לה על שיחה בטלה.

מדרשי חז"ל המובאים בספה"ק

בית יוסף (סי' נו בשם המדרש)

אמר רבי אלעזר ב"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אליהו ז"ל ועמו ד' אלפים גמלים טעונים אמרתי לו מה אלו טעונים אמר לי אף וחימה, למה לעשות נקמה באף וחימה ממי שמספר בין קדיש לברכו בין ברכה לברכה בין פרק לפרק בין אמן יהא שמיא רבא ליתברך.

משנה ברורה (סימן נו סק"א)

וכ"ש שצריך לזוהר מאד ומאד שלא להשיח באמצע קדיש או קדושה וכדאיתא במסכת דרך ארץ דר' חמא אשכחיה לאליהו בכמה אלפי גמלים טעונים אף וחימה לשלם לאלו.

ספר כד הקמח (ערך קדושה)

אמר רבי אלעזר בר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אליהו ז"ל ועמו ארבעה אלפים גמלים טעונים ואמרתי לו מה אלו טעונים אמר לי אף וחימה, אמרתי לו למי אמר לי לעשות נקמה במי שמספר בין קדוש לברוך, בין ברכה לברכה, בין פרק לפרק בין אמן יהא שמים רבה ליתברך בין גאולה לתפלה. ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת לפני המקום שנא' (ישעיה מג) ולא אותי קראת יעקב.

מנורת המאור (פרק ב - תפילה קדיש)

ואסור לשוח כלל משיתחיל ברוך שאמר עד שיסיים התפלה של עמידה, כדי שיסמוך התשבחות לק"ש וק"ש לגאולה וגאולה לתפלה. כדגרסינן בירושלמי השח בין ישתבח ליוצר אור, עבירה היא בידו, וחוזר עליו ממערכי המלחמה. וגרסי' במדרש א"ר יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ומצאתי לאליהו זכור לטוב, ועמו ארבעת אלפים גמלים טעונים. אמרתי לו מה אלו טעונים. אמ' לי אף וחימה, לעשות נקמה ממי שמספר בין קדיש לברכו, בין ברכה לברכה, בין פרק לפרק, בין אמן יהא שמיא רבא ליתברך, בין גאולה לתפלה, ועוד אלא שאין תפלתו נשמעת, שנא' ולא אותי קראת יעקב.

ספר שבולי הלקט (ענין תפילה סימן ח)

ואע"פ שיש הפסק ביניהם אסור לשוח שיחת חולין בינתים. דתניא במשנת דרך ארץ זוטא א"ר חמא ב"ר חנינא פעם אחת הייתי מהלך בדרך פגע בי אליהו זכור לטוב ועמו גמלין טעונין. אמרתי לו מה הגמלין

⁵⁷ וביאר בספר זכר דוד בשם הראשית חכמה וכן בספר מורא מקדש ובספר הפנים, דעבדין קלנא בשכינתא היינו המדברים שיחת חולין בביהכנ"ס כמאמר הזוה"ק בתרומה ואנהיג קלנא בתקונא עלאה דלעילא. ומבואר דזהו מן הגורמים לעיכוב הגאולה רח"ל.

סערה לדממה

האלה טעונין אמר לי טעונין אף ורוגז למספרי בין קדושה לקדושה. בין קדושה לברוך. בין אמן יהא שמיה רבא ליתברך. ובין כל ברכה וברכה. וכל המדבר בהן עליו הכתוב אומר ולא אותי קראת יעקב.

פרק ה

מדברי רבותינו הראשונים

א. רבינו יונה (איגרת התשובה הדרש הראשון או' 1)

ולא ישעה בדברי חולין בבית הכנסת. וכל המספר בעסקיו בבית הכנסת כל זמן ששליח ציבור מתפלל, הרי זה חוטא, ותחת בו גערת הברורים, וגם כל הקהל חייבים להוכיחו ולחשוך אותו מחטוא לשם יתעלה עדי עד. וכל היצורים נבראו לכבוד השם יתעלה. ואם יפנה לבבך ולא תשמע בשעה שמשבחין לפניו ומספרין תהלותיו ועזוזו ונפלאותיו - איה הכבוד ואיה המורא. אף כי המספר בעת ההיא שיחת חולין גדול עונו מנשוא.

ב. ספר חסידים (סימן יח)

ואסור לספר שיחה ולנהוג קלות ראש בבית הכנסת בעמדינו לפני מלכנו אדון כל הארץ יתברך שמו, ואוי להם לרשעים הנוהגים קלות ראש אשר לא אימת שדי עליהם, ולא פחדו ומוראו על פניהם, ולא יבינו ולא יקחו משל, כי עברו איי כתים וראו והתבוננו, כי בכל ארצות ההם המלכים כורעים על ברכיהם בבית תפלותם ועומדים באימה ובפחד ורעד, וכפיהם פרושות לאלהיהם מעשה ידי אדם, אשר לא יראו ולא ישמעו. אמנם אנחנו העומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה חי וקים רם ונשא יתברך שמו ויתעלה זכרו, אליו כל דומיות ותהלות, על אחת כמה וכמה שיש לנו לעמוד לפניו באימה ביראה בפחד ורעד וברתת.

ספר חסידים (סימן נח)

ומעשה שראה אחד בחלום מת צדיק שנפטר ופניו ירוקות, אמר לו מפני מה פניך ירוקות, אמר לו וכו' והייתי מדבר בין ויכולו לברכת אבות וקדיש.

ג. באר הגולה (יו"ד סוף סימן שלד)

חרם רבינו תם בצירוף שאר רבנים שלא ידברו בבית הכנסת אך ישבו באימה וביראה.

ד. ספר הרוקח (הלכות תשובה סימן כו)

המדבר בבית הכנסת וחביריו משבחים ומשוררים קורא אני עליו הוי על כל שכיני הרעים כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו במ פושעים יכשלו במ ולא נמנה עם חביריו ומואס לשבח לקונו הוא מסיג גבול הבורא ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש כדאמר בפ"ד דמגילה (דף כח) אלקים נצב בעדת אל והמדבר עושה כאלו הופך אליו ערפו יאמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה נטיתי ידי ואין מקשיב למה יקצוף ה' על קולך ויקרא עליך מי ביקש זאת ממך רמוס חצרי אך השתחוה לו ושב לפניו כמורא בכפיפת ראש ובענוה בשחיות הלב התחנן לפניו ותשורר לפניו בשמחה ובא לפניו ברננה אז קרוב אליך ונמצא לך ותייחד שם שמים בכוון הלב והתפלל בכוון הלב כשתאמר ברוך אתה שאם חשבת בדברים בטלים כאלו התלוצצת בו ולא נתת יראתו על פניך אך חשוב כי הוא נצב לקראתך שויתי ה' לנגדי תמיד ותתן יראתו על פניך ואהבתו בך ותכוין בכל לבבך ותהי צנוע לפניו התודה חטאיך ותדרשהו והוא נמצא לך ותברכהו.

ה. סמ"ק (מצוה יא)

אמרו חכמים גדול העונה אמן יותר מן המברך ופותחים לו שערי גן עדן שנאמר (ישעיה כ) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים והוא חסר וי"ו אל תקרי אמונים אלא אמנים, שעונין אמן ומאותה שעה זוכים הנערים לחיי העולם הבא. ואם כן אוי להם למדברים דברים בטלים או עושים שחוק וקלות ראש בב"ה בשעת תפלה ומונעים בניהם מחיי עולם הבא. כי יש לנו לעשות ק"ו בעצמינו מעובדי אליל אשר אינו מאמינים, עומדי' כאלמים בבית חרפותם כל שכן אנו העומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. ומצינו במדרש ובתלמוד, גם ספרו לנו אבותינו וראינו בעינינו כי כמה בתי כנסיו' אשר נהפכו להיות בתי עובדי אלילים על שהיו נוהגין בהם קלות ראש. וכן הנביא אומר (ירמיה ז) המערת פריצים היה לי הבית הזה. ע"כ כל אחד יתן אל לבו להיות ירא וחרד לפני בוראו ולא ידבר בשעה שהחזן אומר שמונה עשרה.

ו. בעל הטורים (דברים פרק כו פסוק טו)

אבל מי ששח שיחת חולין בבית הכנסת מקיפין לו כל גופו בקוצים.

ז. ספר הגן [קדמון, הובא כ"פ במג"א] (מאמר ליום שני)

כל המספר בבית הכנסת בשעה שהש"ץ מתפלל, הרי זה חוטא וגדול עונו מנשוא. וכל הקהל חייבין להוכיחו לחשוך מחטאו. וגם אותם המדברים בבית הכנסת בשעה שהקהל מתפללים, בכירור יהיו נדונים בצואה רותחת.

פרק ו

א. שולחן ערוך (אורח חיים סימן קכד סעיף ז)

לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"צ חוזר התפלה, ואם שח הוא חוטא, וגדול עונו מנשוא, וגוערים בו.

ב. ספר חרדים (פרק ט, יט)

להיות בבית המקדש במורא וכבוד ראש מאימת השי"ת השוכן בתוכו שנאמר ומקדשי תיראו (ויקרא כו, ב). ואמרו בתורת כהנים את מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל מקום, דעלייהו כתיב ואהי להם למקדש מעט, אין נוהגין בהם קלות ראש, כגון שחוק והתול ושיחה בטילה. ועונש העובר על זה גדול מאד כדאיתא בזהר בפרשת נשא על פסוק כי יפליא, אמרו כל בי כנשתא דעלמא מקדש אקרי. ושני חכמים מקובלים גדולים בדורנו פסקו הדבור בבית הכנסת לגמרי, רק בדברי תורה ויראת השם, והם החכם השלם כמהר"ר משה קורדואירו זלה"ה והחכם השלם כמהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל. וכבוד עונש השח אפילו שלא בשעת התפלה, כי כן לשון הזוהר (ח"ב קלא ב) מאן דמשתעי בבי כנשתא [וזה] מפני אימת השוכן בו יתברך, דהא כתיב במקום גילוי שכינה קול דממה דקה. וכתב סמ"ק דיש לאדם לדון ק"ו מהגויים העומדים בבית תיפלותם שעומדים כאלמים, וכן כתב הכלבו, לכן יש לאדם ללמוד ק"ו לעומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה (ענף מצוה).

ג. ספר דרך משה [נדפס בספר הגן] (מאמר ליום שמיני)

על כל קיטרוג שהשטן מקטרג, הקב"ה במידת רחמיו משתיקו. למשל: שהשטן אומר ישראל גנבים או גזלנים הם, הקב"ה משיב לו: מי יאמר אם האומות קבלו התורה שלא היו גונבים יותר מישראל, אבל אם מקטרג ואומר שישאל אין להם יראה ומדברין בביהכ"נ, לזה אין להקב"ה תירוץ כביכול, כי עכשיו ראינו בעוה"ר האומות עומדין בבית תפלתם באימה ובריאה, ומיד נותן הקב"ה רשות למשחית לחבל העולם, וזה

סערה לדממה

דבר רח"ל, ואל תיקרי דיבור אלא דבר, שהיה מדבר בביהכ"נ בשעת התפילה וברא מלאכים משחיתים, והמה ממיתים אותו בשעת הדבר בר מינן.

שם (בהמשך המאמר)

מכל דיבור ודיבור שמדבר בבית הכנסת מן ברוך שאמר עד אחר שמונה עשרה, נברא מלאך המשחית וחוטף תפילתו.

שם (מאמר ליום תשיעי)

ואף אם כבר דיבר יהיה לו תיקון גדול מהיום והלאה ע"י שיגער בחבירו, והחיוב מוטל עליו לגעור בו כמו שאיתא בשו"ע מי שדיבר בביהכ"נ הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערין בו. ונ"ל כוונת השו"ע שהוא כמו רוצח שנהרג על ידו כמה בנים, ובזה יובן הפסוק לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו רצה לומר שלא לקחו מוסר והיה מדברים בבה"כ, וע"כ חטאו גדול כמו חטא קין שהרג לאחיו, וגדול היה עונו מנשוא.

ד. יש נוחלין [לאבי השל"ה ר' אברהם סג"ל] (אזהרת התפילה או"י"ב)

הנה להיות שרבים דשו ועברו ושנו ושלשו זו העבירה ונעשית להם כהיתר, ע"כ נעתיק לשון הזוהר בזה וכאשר יראה האדם ההפלגה הגדולה שהפליגו התנאים הקדושים ע"ה בחומר זה החטא אולי ישמור לפיו מחסום ליראת עונשו. לכבוד שם קדשו יתברך ושומר פיו ולשונו שומר מצרה נפשו. אמרו בפ' תרומה מאן דאשתעי בבי כנישתא וי ליה דאחזי פרודא וי ליה דגרע מהימנותא וי ליה דאחזי דלית ליה חולקא באלהא דישראל וי ליה דאחזי דלית ליה אלהא ולא אשתכח קמן ואחזי קלנא בתקיפא עלאה ע"כ. והנה עפ"י הדברים האלה מי להם פה לכת המדברים לדבר בב"ה והאלוקים בכל העבירות לא ראיתי כהנה לרוע כי מה יתרון לבעל הלשון דבשאר העבירות הגופניות כגזל וכעריות וכמאכלות האסורות וכיוצא בהן יצרו של אדם מתגבר עליו ומחטיאו לפעמים לרשע לפי שנפשו של אדם והגאוה מחמדתן ומתאוה להם לרבת יתרון הגופניות המגיעות מהן אבל בזה אין יצרו של אדם מתגבר עליו כל כך והוא ברצונו מורד באדונו ומושך עליו כח היצה"ר והקליפה ושומע לקול יצרו המחטיאו בדבר ללא דבר הנאת הגוף כל כך כענין שדרשו במדרש שאין יתרון לבעל הלשון ועוד כו'

בזו העבירה בהכרח הוא חוטא ומחטיא אחרים כי לא תיעשה ביחידי כי אם בשנים שנים מן הפחות שבהם, ואם כן חטא הרבים תלוי בו.

וביותר מר לי שהוא מזלזל בכבודו ית' ויתעלה בפרהסיא בתוך קהל ועדה ובאותן השעות הקדושות עצמן המיוחדות וקבועות להלל ולשבח ולקבל עלינו בכל לבבינו היחוד והחיבור. וי ליה דאחזי דלית ליה חולקא באלהא דישראל ואחזי פרודא בדבור. ובבית הגדול והקדוש המיוחד והקבוע לעמוד ולשרת לפני המלך ה' צבאות ולקבל עלינו עול מלכותו ואחדותו ית' ובהיכלו כולו כבוד יאמרו וי ליה דאחזי קלנא וכבודו בקלון המירו, ועושה עון ועובר בפשע במקום הצדק שמה הרשע. כי השער הזה ה' אלוקי ישראל בא בו לשמוע אל התפילה והרינה. על כן כן הוא מהמחוייב והראוי להיות המידה ההגונה. כאשר נבוא לבית אלוקינו ונתאסף יחד בבית מקדש מעט לכבוד אלוקי ישראל היה לנו לישוב שם בהכנעה ובמורא גדול מפני מורא מלכות וכבוד ואימת השכינה כי יש ה' במקום הזה ואנו אין משימין לב לידע והיה לנו לירא ולומר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים ולזכור ולקיים מוצא שפתינו שאמרנו בבואנו אל הקודש ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך ולעורר עצמנו ולצייר בדעתנו לא ציור דמיוני ובדרך העברה רק ציור שכלי אמיתי ושיהיו הדברים חקוקים בפנימיות לבנו וכו' וק"ו בנו של ק"ו שיחרד וירא לנפשו מאוד וישמר עצמו שלא לקלקל ולהרוס דהיינו בכוונות זרות או בשיחה בטילה ומאן דלא משגח בדא וי ליה וי לנפשי' שהוא מפגל בקדשים וטב ליה דלא אברי וכו'

והנה בעונותינו הרבים קצת האנשים מהפכין הקערה על פיה ועושין הכל בחירוף ונרגן מפריד אלוף. ובבית הקדוש בית התפלה בפני המלך הקדוש המרומם על כל ברכה ותהילה עומדים בשחוק וקלות ראש ושיחה בטלה. והתפלה כשלה וגם קצת מאנשי המעלה תחת ידם קצת זו המכשלה וכו' עיי"ש.

ה. ווי העמודים לבן השל"ה [בסוף ספר של"ה] (עמוד העבודה פרק י')

ונראה שהישיבה בבית הכנסת למצוה יחשב, והמדבר שיחה בטלה וכאלה עבירה מכבה מצוה, ומזה ילמד כל איש ואשה שיושבים בבית הכנסת אף שלא בשעת התפלה שאין לדבר שום שיחה בטלה, ומכל שכן בשעת התפלה או קריאת התורה שלא לדבר דבר של חולין, ובעונותינו הרבים עד מתי יהיה זה לנו למוקש שבכל עיר ועיר אין יכולין למחות להעם ונעשה להם כהיתר בעונותינו הרבים, וי להם וי לנשמותיהם, ואיך יעלה תפלותיהם למעלה והיא מלוכלכת במיני חטאים ואין קטיגור נעשה סניגור, על כן מן הראוי שכל קהלה וקהלה מקום אשר דבר המלך מלכו של עולם ודתו מגיע, יעמדו אנשים על זה אשר ישגיחו באיומים רבים על המדברים ויביישו אותם ברבים, ובזה נראה כבוד ה' בארץ וכל העם ישמעו וייראו ולא יזידון עוד, ויתנו במתג ורסן עדי' לבלום את פיהם בבית הכנסת לדבר דבר של חול ושיחה בטילה.

שם

גם בזה רגיל אני למחות באותן אנשים המתפללים תחנונות ובקשות בעת שהש"ץ חוזר ומתפלל תפילת שמונה עשרה, כי בודאי מה שבקשו לא ניתן להם ומה שבידם ניטלה מהם, רצוני לומר, כי המוסכם בכל הפוסקים כשש"ץ חוזר ומתפלל י"ח יש להקהל לשתוק ולענות אמן ולכוין לברכות שמברך החזן, ומי שאינו נזהר בזה מה שבידו ניטלה הימנו, ומה שביקש בשאר תחנונות לא ניתן לו כי בא זה ואיבד את זה.

ו. ספר אליהו רבה (אור"ח סימן קכד סקי"ב)

והשח גוערין בו וכו'. כתב הכלבו (דף ט') אוי להם למדברים דברים בטילים או שחוק בשעת התפילה כי ראינו בעוונותינו כמה בתי כנסיות שנחרבו על שנהגו בהם קלות ראש, עד כאן. כתב בספר ווי העמודים מן הראוי שכל קהילה וקהילה יעמידו אנשים על זה, אשר ישגיחו בעונשים רבים על המדברים ויבושו אותו ברבים. וכתב של"ה (דף רנ"ה) ראיתי מהחרדים על דבר ה' שמשמין הסידור בפניהם בשעת חזרת התפילה ועיניהם ולבם שם ולא יראה חוצה ואז מכוונים על כל מלה ומלה, עד כאן. וכן לעיל סימן א' כתבתי שאין לומר תפילות ותחנונים בשעה ששליח ציבור חוזר התפילה, וכן משמע בשל"ה שם, וכן בספר ווי העמודים קורא תגר על זה, ועיין סימן צ' סעיף י"ח.

ז. ספר הנהגות צדיקים (הנהגות ישרות מהפלא יועץ)

יתן אל לבו בהיותו בבהכ"נ כי בהיכל מלך הכבוד הוא עומד לפני מלך רם ונשא איום ונורא ותפול עליו אימתה ופחד ולא ישמע קולו בבואו אל הקודש כ"א בתורה ותפלה והמדבר שם דברי חול רעתו רבה ובפרט בשבת היא עברה נוספת לכן שתיקה יפה ואפילו שלא בבית הכנסת לדבר באמצע תפילה ובתורה היא עבירה חמורה נפש מצירה והאיש הירא את צור קדושו שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו.

ח. דרושי הצל"ח (אהבת ציון דרשה ד')

ניחר גרוני בקראי בכל דרוש ודרוש לילך בהתמדה ערב ובוקר לבית הכנסת ואין שומע לי ותמיד בימי החורף בקושי שימצא מנין בבהכ"נ, והנה בעתים הללו שחולשות ומגיפות שכיחי רחמנא יצילנו ראוי לדבק בכל מצוה שסגולתה להאריך ימים, ואמרינן בגמ' (ברכות ח.) איכא סבי בבבל תמה אמר למען ירבו ימיכם על האדמה כתיב כיון דאמרו לי מקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו וכל א' שהולך לבהכ"נ נקרא מזכה רבים, ובלבד שלא ידבר דברים בטלים בשעת תפלה כי אז אדרבה נקרא מחטיא רבים ח"ו.

סערה לדממה

שם (חנוכה)

בימים הללו ראוי ליתן לב לתקן כל הדברים הגורמים לשכינה שתסתלק מישראל, שזה היה כוונת היוונים, ואלו המדברים בבית הכנסת, אין לך מורד במלכו של עולם בהיכלו ולפניו גדול מזה, וזה מטמא אויר הקדוש, דוגמת היוונים שטמאו המזבח, כי זה מעמיד צלם בהיכל, כי בכל עבירה נעשית קליפה ורוח הטומאה, ובעוה"ר נתפרץ הדבר מאוד.

שם (ד' שנו או"ט)

כבר הוכחתי כמה פעמים על שיחה בטילה בביה"כ, ובפרט בעת חזרת הש"ץ ומעונש המבואר על זה ליצלן רחמנא, וכבר הזהרתי על זה ורואה אני שלא פעלתי כלום ועדיין פשתה המשפחת, לכן אוכיח עוד כמצוה הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים, ולא די להם במה שמטמאים בהבל פיהם את ההיכל הקדוש שבבית הכנסת זאת גם זאת באמצע חזרת הש"ץ המה מבטלים את השכנים ומבלבלים אותם שלא יוכלו לענות אמן והייתי רגיל להשגיח באמצע התפלה על כל הצדדים כי מחמת בושם ממני היו נמנעים ועכשיו גם בוש לא יבשו וההרגל נעשה אצלם טבע, ואני מקיים בעצמי עוצם עיני מראות ברע, והמה גורמים רעה לנפשם או להם שלית להו חולקא באלקי ישראל כמבואר בזהר הקדוש ומי בקש זאת מהם רמוס חצרות קודש, וכבר הוכחתי על זה אשתקד שהוא דומה למנשה שהעמיד צלם בהיכל כן המה בוראים משחית ומחבל בבה"כ גם מתוך כך לא ישימו לב לענות קדיש וקדושה, בכך מהיום והלאה יקבלו עליהם לעזוב חטא זה ועכ"פ מן התחלת הש"ץ ברכות השחר עד אחר עלינו לא ישיחו כלל ואז ידקדקו לענות קדושה ואיש"ר בכל כחם ואשרי להם.

ט. דרשות חתם סופר (ח"ב ד' שט ע"ד)

כי הקב"ה ברחמיו וחסדיו השאיר לנו מקדש מעט בתי כנסיות ובתי מדרשות אם אנו נוהגים בהם קודש אזי הם עתידים לקבוע בא"י (במגילה ט.) ויש להם גם עתה קדושת א"י והתפילות נשתלחות לשער השמים. אך אם ח"ו אנו נוהגים בהם בזיון ח"ו ומדברים בהם דברים בטלים וההבל של דברים בטלים הוא טמא ומתלבש בו שר של חו"ל והוא גם הוא נעשה בעה"ב בבה"כ ר"ל ומקבל התפילות ומכניסם אל החיצונים וכו'.

י. ספר טורי זהב (אר"ח סימן נה)

יש להפליג ע"ז דהיאך מביא ראייה מן השוטים האלו שעושים איסור בהפסקת שיחה בטילה אשר גדול עונם מאוד ובאמת אני אומר שחלילה להצטרף עם אנשים פושעים כאלה כשאין מנין זולתם.

יא. ספר ראשית חכמה (שער הקדושה פרק יד)

וכמו שצריך ליזהר בכל חזרת שליח צבור שלא לדבר, כן צריך ליזהר בלילי שבת כשליח צבור חוזר ויכלו, שכתוב בספר חסידים חסיד אחד שראה לחסיד אחר כמותו שמת ופניו מוריקות, אמר ליה למה פניך מוריקות אמר לו מפני שהייתי מדבר בויכלו בשעה שהצבור אומרין אותו ובברכת מגן אבות בדברו וביתגדל, עד כאן, (כן העתיק לשון זה ר"י, טור אורח חיים סימן רסח).

יב. פתח עינים להחיד"א

המדבר שיחת חולין בבית הכנסת, טוב לו שלא יבוא כל עיקר, כי הוא חוטא ומחטיא, והשטן מקטרט ואומר: היום קצר לו לדבר עד שממתין לשעת התפילה. ובכלל זה לומדי תורה המפלפלים בשעת התפילה ומבלבלים את הקהל בצעקתם, דלא יאות עבדי, אף על פי שתלמוד תורה כנגד כולם, אמרו חכמים ז"ל זמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד ועוד שיקחו עמי הארץ קל וחומר מהם ולא יחרשו גם כן לשמוע התפילה מן השליח ציבור. (הובא בס' כה"ח סי' קנא או"ח).

יג. ספר בן איש חי (הלכות שנה ראשונה, פר' ויקרא)

בית הכנסת ובית המדרש נקרא מקדש מעט, דכתיב ואהי להם למקדש מעט, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, וכתבו הפוסקים, דמצוה לירא מן המקדש נוהג בבית הכנסת ובית המדרש מדאורייתא, ולכן ראוי להזהר בכבודם, ולשבת שם באימה ויראה, ואותם הנוהגים בהם שחוק וקלות ראש, עליהם נאמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, ובזוהר הקדוש הפליג בעונש שלהם, ואמר מאן דמשתעי בבי כנישתא, רצונו לומר בדברים בטלים חיצונים, אין לו חלק באלהי ישראל, ופרשנו הכונה על דרך מה שכתב אפיקי יהודה ז"ל, במאמר אחאב כפר באלהי ישראל, והיינו כי הקדוש ברוך הוא נקרא אלהי ישראל, מפני שאין ביניהם שר אמצעי, אבל לגבי אומות העולם, נקרא אלהי האלהים, שיש להם שרים אמצעיים, והעד שישראל אין להם אמצעי, ממה שמצינו שהקדוש ברוך הוא השרה שכינתו אותם בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ולכך המזולזל בהם נראה דאינו מודה שיש שם השראת שכינה, ולכן אין לו חלק באלהי ישראל, רצונו לומר בזה התואר של אלהי ישראל, שזכו בו ישראל.

יד. ספר ערבי נחל (עקב)

ומחמת זה כתב הרב בחובת הלבבות (שער הפרישות פ"ה) וז"ל, שצריך האדם להרגיל את עצמו בסגירת פיו עד שיהיה מורגל כ"כ בסגירת פיו שיהיה תנועת לשונו יותר כבד עליו מתנועת כל אבריו, והיינו לרוב החומרא והסכנה שיש בתנועת הלשון יותר מבתנועת כל שאר האברים, שמכל דיבור נברא משחית אחר, ובכלל זה המדבר בבית הכנסת שהחמיר מאד בזוהר הקדוש (ח"ב קל"א ע"ב) האי מאן דמשתעי בבי כנישתא כו' וזה ג"כ בורא מכל דיבור ודיבור משחית אחר ובמקום קדוש, והוא דמיון מעמיד צלם בהיכל ח"ו, לכן מאוד צריך לפרוש מזה ולעשות גדר שלא ישיח שום שיחה בבית הכנסת, וכשצריך לו מאד לדבר דבר הנה לא רחוק מאתו פתח בית הכנסת ויצא וידבר את דבריו, ומכל שכן כשמדבר שם בתפילין כי השח בתפילין הוא בלאו הכי עון פלילי, מכל שכן בהצטרפות אלו השנים בית הכנסת ותפילין עליו והוא משיח בהם הנה גדול עונו מנשוא. ומכל שכן שע"י השיחה לא יתן דעתו לעניית ברוך הוא וברוך שמו ואמן, ועל זה יש עונש גדול ר"ל, וידוע בספרים המעשה שאירע להגאון בעל הלבושים בזה כו'.

טו. יערות דבש

"השיחה בביהכ"נ וכ"ש בשעת תפילה, מונע התפילות מלהתקבל, לכן אל תתפלא כי כמה תפילות אדם מתפלל ולא נענה ח"ו, ומרובה מדה טובה".

שם (ח"א דרוש ד)

וצריך האדם להיות חרד בתפלה, כי זה אשר נשאר לנו בגולה ואין לנו עבודה וזהו העבודה, וכמה יש לאדם להתבונן בו ולעמוד בהכנעה יתירה וכפיפת קומה ומלין לצד עלאי ימלל בנחת ובכונה, ואשרי למי שמתפלל בדמע ולב נשבר ונדכה, כי לא ישוב ריקם, ועל מה נבטח בגולה ומה יגן בעדנו, אם לא בתפלה ובקשה מקירות לב, אוי לנו אשר נאמר (איכה ג, מד) סכותה בענן לך מעבור תפלה, ומה הוא הענן, הוא אדים והבל שיש בו חטא היוצא מפי איש ואשה כל יום, וביחוד שיחה בטילה בבית הכנסת, ומכ"ש בעת תפלה, הכל הוא עולה בעב וענן ומונע לתפלה לעלות.

טז. מכתב קודש להרה"ק ר' יששכר דוב מבעלזא

והנה נמצא בספרים הקדושים אשר כל אריכות הגלות הוא בחטא הזה שמדברים בעת התפילה.

יז. ספר עבודת ישראל (פרקי אבות פרק חמישי)

ולא נצחה הרוח את עמוד העשן. הענין הוא, כי בית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה, וכשהקיטור עשן עולה לבית המקדש של מעלה נתקבל ברעוא קדם קוב"ה, ומזה בא השפע לכל העולמות.

סערה לדממה

אבל כשהרוח היה מפזר את העשן לא עלה למעלה וזהו הנס, וכתוב (יחזקאל י"א, טז) ואהי להם למקדש מעט, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל (מגילה כ"ט), ובודאי שכל בית הכנסת ובית המדרש מכוון כנגד בית הכנסת ובית המדרש של מעלה והתפילות עולין למעלה לבית הכנסת ולבית המדרש של מעלה. לכן צריך להזהר שלא לדבר בבית הכנסת שום דיבור קל חוץ מן התפילה, כי כשמדבר דברים בטלים דומה כמי שמדבר עם המלך והופך פניו ממנו ואומר אדוני המלך אי אפשרי לדבר עמך רק אדבר חפצי ובוזה הוי דוחק רגלי השכינה ח"ו. ואף שאר העם המתפללין בכוונה תפלתן, גם כן יוכל להיות שלא תקובל ח"ו תפלתם בעון האחרים, ומכל שכן בשעת חזרת הש"ץ ובשעת קריאת התורה שצריך לשמוע דברי הש"ץ, כי הוא דוגמת משה שעמד בהר סיני והשמיע הדיבור מפי הגבורה לישראל.

יח. ספר הפנים (כ"ט)

ומכאן סתירה גדולה לאנשים המתירים להם היתר כשהוא בביה"כ והציבור מתפללים והוא אינו מתפלל עוד במנין זה או שהוא כבר התפלל, מדבר עם חבריו אפילו בשעה שהש"ץ אומר השמו"ע ואומר תירוש והיתר שאין זה מנין שלי. והרי מבואר בדברי הקדוש הזה אפילו לאחר תפלת הציבור כל היום קדושה שורה שם ומאן דמגביה קולו וכו' ומכש"כ בשעת תפילת הציבור ובחזרת הש"ץ השמו"ע שומר נפשו ירחק מההיתר המורה חטאים רח"ל.

יט. זכר דוד [לר' דוד זכות מודינא הוצאת אהבת שלום] (מאמר שני פ"ה).

ואיתא בזוהר מאן דמשתעי בבי כנישתא, עביד קלנא בשכינתא, יען אין חילול וביזוי גדול הנעשה למלך ממי שמבזהו בהיכלו שכולו אומר כבוד, וקרא כתיב הגם לכבוש את המלכה עמי בבית, ועל כן בראות ה' יתברך שישראל בימי יחזקאל היו עושים חטאים ופשעים גדולים בתוך ביתו, צווח עליהם על ידי נביאו ואמר לכן חי אני נאום ה' א-ל-ה-ים אם לא יען את מקדשי טמאת בכל שקוציך ובכל תועבותיך וגם אני אגרע ולא תחוס עיני וגם אני לא אחמול וגו', וקראו באזני קול גדול ולא אשמע אותם.

שם (מאמר שלישי פ' נב).

וכשבאנו לקיים מצות בדיקה בחורין ובסדקין על מה אבדה הארץ, ואיך עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו, נשכיל ונתבונן במ"ש הזוהר בפרשת אחרי מות (ד' עה ע"ב) תאנא על ג' מילין מתעכבין ישראל בגלותא, על דעבדין קלנא בשכינתא בגלותא, ומהדרי אנפייהו מן שכינתא, ועל דמסאבי גרמייהו קמי שכינתא, וכלהו אוקימנא במתנייתא דילן. ופירש הר"ב ראשית חכמה דעבדין קלנא וכו' היינו המדברים שיחת חולין בבית הכנסת, וראיה מזהר פרשת תרומה מאן דמשתעי בבי כנישתא אנהיג קלנא בתיקונא עילאה וכו'.

כ. ספר יצחק לשוב בשם קדמונים

מי שמדבר בעת הקדיש, אז כשיאמרו עליו קדיש לאחר מאה ועשרים, לא יועיל לו רח"ל כי היה מבזה הקדיש ה"י.

כא. שומר אמונים (ד' רנב)

כי מי שמספר בשעה שהשליח ציבור חוזר התפילה, ובשעת אמירת קדישים, ובשעת אמירת ברכות השחר לפני התיבה, אי אפשר בשום אופן אפילו שיהא מלאך שיהא נזהר מאמן יתומה, כי באמצע הדיבור אי אפשר בשום אופן לכוין, כי אמן יתומה פירושו שאינו יודע באיזה ברכה שעונין, וכל שכן שאינו יכול לכוין בכוונת אמן אפילו בפשטות, וגם הוא עונה אמן קטופה וחטופה, שעונה קודם שצריך לענות, או אחר שהבעל תפלה כבר התחיל בברכה אחרת, וזה מורגש בחוש, ומי שוטה יכול להכחיש זאת, אם לא שוטה ממש וגם רוח שאינו מודה על האמת.

והביא לשון התיקון^ז והוסיף הרי תראה אחי שקורא לאלו המספרין רשעים רח"ל, ואין נכנס תפילתן לפני הקדוש ברוך הוא.

ומסיים הכתוב חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה', מאי ענין זה לזה, אלא על פי רוב אם בא אצלו אדם יאה ושופרא לדבר אליו, והוא בוש לומר לו הלא עכשיו הוא חזרת הש"ץ השמונה עשרה, או באמצע קדיש, ולך כי לא אדבר עמך, כי יש לו בוש שייחזיקו אותו לבטלן ופרומער שוטה, ועל זה מסיים הכתוב חזקו ויאמץ לבבכם, כי אין ראוי לאמת להיות ביישנית ופחדנית, ותחזק ותאמץ לבך שלא תפחד משום איש ולא תבוש, רק תקיים השולחן ערוך וגוערין בו, ואין חילוק מי שיהיה צריך לגעור בו, בפרט למדברים ברבים, אז אם מוחה בידם, וגורם לרבים על ידי תוכחתו שיענו אמן, אז זכות הרבים תלוי בו, והגם שתראה איש קדוש וצדיק מדבר בשעת חזרת השליח ציבור, ח"ו שיקח ממנו ראייה, כי אפילו יבוא אליהו אין שומעין לו לבטל דבר אחד מגמרא ושולחן ערוך, וכל שכן אזהרות גדולות ונוראות כאלו, ואם תהא נזהר בהם תקבל שכר נגד כל העולם, וגם תוספת זכות שאחרים ילמדו ממך.

כב. בהסכמת הרה"ק מהרש"ם הכהן מברעזאן לספר הפנים כתב וז"ל ולכן בעון זה שמזלזלים בתפלה נחסר חס ושלום הפרנסה.

כג. שו"ת דברי יציב (יו"ד סי' ריז או"ז)

ועוד נראה שבענין כזה שהעבירה על כל מלה ומלה, ומצות שמיעת קריאת התורה בכל תיבה ותיבה, ובפרט בעניית אמן וכדומה, אם האויל יחריש לרגע וישמע תיבה מהש"ץ, או יענה רק אמן אחד, או יפסיק מהשיחה בטילה שלו רח"ל לרגע, כבר חכם יחשב המוכיחו, שכבר הועילו מעשיו ומנע אותו ואחרים אתו מעון הנורא עכ"פ לרגע ההוא, והרי זה מצות תוכחה מן התורה.

שם (או"ח)

ולזה מה נורא וחמור החטא רח"ל של דיבור בשעת קריאת התורה ותפלה, שזה עצת טומאת היצר לבטל רח"ל התגלות מלכות דקדושה, בחי' תורה שנאמרה בדיבור, ותפלה שהוא בחי' תפלה לעני דלית ליה מגרמיה... ובפספוטי מילין בעלמא רח"ל בחי' עבד כי ימלוך (משלי ל' כ"ב), אוי לאותה בוש אוי לאותה כלימה. וזה העיכוב להתגלות מלכות שמים, והתגברות מלכות דס"א, כמבואר בכל ספה"ק.

כד. אור יחזקאל (ח"ה)

וביותר יש לראות שהנה קיי"ל שתפילת שמונה עשרה חייבת להיות בלחש, ובאם אינו יכול להתפלל בלחש מותר להגביה מעט את קולו, והעיקר שלא יפריע ויבלבל את זולתו בתפילה, והלא דברים ק"ו, ומה בעודו מתפלל, מ"מ כל שיפריע לזולתו אסור לו להגביה את קולו, א"כ ודאי שאסור לנו לשוחח דברים בטלים בשעה שאחרים עומדים בתפילה כי עי"ז אנו מפריעים להם את הריכוז בתפילה, והנה הסיבה לאי ההקפדה על הלכות אלו נובעת מגאווה ועזות שאינו מתפעל ומתחשב באחרים המתפללים, שאין לו אלא מה שעולה בדעתו וברצונו. ומעתה כאשר יקפיד בכך הרי יקנה לעצמו מעלות ומדות טובות רבות. חדא שע"י כך ילמד להכניע את עצמו ולוותר על רצונו לעשות כפי העולה על רוחו, ובנוסף לכך יקנה לעצמו הרגלים בקניית המחשבה וההתרכזות, שהרי ירגיל את עצמו להקשיב לדברי הש"ץ.

פרק ז

עובדות והנהגות

א. אחת התקופות הסוערות והקשות לעם ישראל היתה בשנות ת"ח ות"ט, אשר אז היתה עת צרה וקשה ליעקב אשר כמותה לא נהייתה, עם ישראל נדונו אז במיתות משונות ונוראות, וגזירות קשות ואכזריות נשפכו על שה פזורה עם בני ישראל ונהרגו רח"ל אלפים ורבבות יהודים יראים ושלמים מכל צד ועבר, וסיבת הצרות הקשות ההם לא נתגלתה ועם בני ישראל הנאנחים והנדכאים לא ידעו מה עליהם לעשות ולתקן בכדי להמתיק הדינים ולבטל הגזירות. אז קם הרה"ק איש האלקים בעל התוס' יו"ט והירבה בתפילות ותחינות, התענה הרבה תעניות, ואף עשה שאלת חלום שיודיעוהו מן השמים בשל מי הצרה הגדולה הזאת. לפליאתו הגדולה השיבוהו מן השמים שכל זאת באתנו אך ורק משום שמדברים בשעה שהציבור מתפללים בבתי כנסיות, ובעבור זה באה הרעה הגדולה על ראשי עם קודש. מיד לאחר מכן קם ועשה מעשה ויסד אז "מי שברך" מיוחד לאותם שאינם מדברים בעת התפילה, והפיצו בכל תפוצות ישראל.

ובמקור התקנה בתיקון ה"מי שברך" כתב בספר "עיר מבצר" (ח"א דף ל"ב) וז"ל: נדפס בשם מרן התוס' יו"ט שצריך לעשות מי שברך בכל שבת קודש למי שאינו מדבר בבית הכנסת דברים בטלים בשביל המעשה שנהרגו רבבות מישראל בשנת ת"ח, ואמרו למעלה בשביל שדיברו בביהכ"ס ובביהמ"ד ונתחייבו שונאיהם של ישראל דבר ר"ל, שפגמו באות וא"ו של דבור ונעשה דבר, ובשביל שעשו שאר עבירות נהפכה לרציחה רח"ל. עכ"ל.

והנה כבר ידוע ומפורסם בספרים הקדושים, שעיקר חורבן בתי כנסיות ובתי מדרשות הוא בעון המר הזה של חילול המקדש, וכמו שכבר כתבו בעל ה"קב הישר" בספרו (פרק ג') וז"ל: ועל ידי עוון זה בעוונותינו הרבים נחרבו כמה בתי כנסיות. עכ"ל.

(עפ"י ספר בית הלל)

ב. פ"א התווכח הרב הק' רב ייב"א ז"ל מאוסטראה עם הרה"ק ר' פנחס מקוריץ ז"ל באיזה איסור נכשלים יותר בדור ההוא, ר' ייב"א אמר שהפירצה הגדול ביותר עכשיו הוא מה שמדברים בביהכ"נ דברים בטלים בשעת התפילה. ורבי פנחס מקוריץ אמר שהפירצה הגדול ביותר הוא מה שבנות ישראל העניות הולכות לבית הפריצים הנכרים למכור להם עופות ודגים ושאר צרכי מאכל כמו שהיה נהוג אז בעיר אוסטראה ועי"כ יש חשש שלא יבואו לידי יחוד. כל אחד מהצדיקים התעצם בדעתו והרבה בטענות והוכחות לבסס את דבריו והתאמץ להטות גם את דעת חבירו לדעתו.

לסוף הסכימו ביניהם לפתוח חמשה חומשי תורה והדף שיפתח ראשונה יוכיח להם עם מי הצדק. נזדמן להם בחומש בראשית שפתחוהו וראו בסקירה ראשונה את הפסוק "הכזונה יעשה את אחותינו". ונמצאו דברי רבי פנחס קיימים. אז אמר לו תיכף הרב ייב"א: נעיין איך יונתן בן עוזיאל מתרגם פסוק זה. הביטו בתרגום יונתן וראו שמתרגם כך: לא יאי למהוי מתאמר בכנישתהון דישראל. הרי דסיבת חומר הדבר הוא, שלא יבואו לדבר בבתי

כנסיות ובבתי מדרשות של ישראל, נמצא שצדקו דברי שניהם בבחינת אלו ואלו דברי אלקים חיים.

ג. שומר אמונים (ד' ונב:)

ושמעתי לספר מהרה"ג הק' בעל אמרי אש, שפעם אחת היה אצלו תלמיד ששח בשעה שהשליח ציבור חזר השמונה עשרה, וקראו אחר כך כל היום בשם גדול, ולא ידעו התלמידים טעם הדבר, ושאלו אותו, והשיב מפני ששח בשעה שהשליח ציבור חזר התפילה, נעשה בזה בכלל חוטא וגדול עונו מנשוא כמובא בשולחן ערוך, על כן קראתיו גדול, ודברי פי חכם חן.

ד. ובעת השואה האיומה, אשר הצורך ימ"ש הכרית רח"ל כשליש מהעם היהודי של אשכנז במדינות אירופה הי"ד, ובחסדי ה' אשר הותיר לנו לפליטה, היה לפלא גדול בעיני העולם שומרי התורה שעל יהדות ספרד לא הצליח הצורך לבצע את זממו ולא שלט עליהם. ואמר אז כ"ק האדמו"ר מגור זי"ע בעל האמרי אמת: שעמדה להם ליהדות ספרד להנצל מן הגזירה, בזכות ששמרו מאוד על קדושת בתי הכנסת ולא היו משיחין בשעת התפילה. ורמז לזה שכתבו בספה"ק, על הפסוק (שמות יד, יד) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון. ה' ילחם לכם... מתי ילחם לכם? כשאתם תחרישון בשעת התפילה.

(עפ"י ספר בית הלל)

ה. הרבי בעל הבית ישראל מגור זרו יהודי אחד שלא היו לו ילדים להישמר בהקפדה יתירה משיחה בזמן התפילה ושישגיה גם על שאר המתפללים שלא יחטאו בזה שתהא לו לזכות להוושע, ובאמת נתברך בזרע של קימא.

(פאר ישראל ח"א)

ו. בעל האש דת מאוז'רוב הוכיח לאנשים שנגררו לשוחח בעת התפילה כי בחטא זה גורמים לאבותיהם בעלמא דקשוט שלא יוכלו להכנס לגן עדן.

(בלבת אש עמ' קסט)

ז. סיפר החסיד רבי דוד פריבר שפעם אמר לו רבינו (הרה"ק ר' ישראל מטשארקוב זי"ע) מדוע יש ליהודי גרמניה פרנסה טובה יותר מליהודי פולין, מכיון שהנם מקפידים ביותר שלא לשוחח בתפילה.

ח. מודעה נדירה בתוכנה התפרסמה בבתי כנסיות (בשנת תשל"ה) ובה מסופר מעשה נורא מתקופת השואה.

המודעה נכתבה על ידי אחד מניצולי התופת אשר חזה בעיניו את הדבר וז"ל: בימי השואה בחורף תש"ד כשהייתי ביחד עם חבורת אנשים ליד תחנת הרכבת בעיירה ראחוב, ניגשה אלינו אשה אחת ואמרה לנו: יהודים אתם יודעים למה אתם סובלים כל כך הרבה. מפני שאתם מדברים שיחת חולין באמצע התפילה, ואתם מסדרים כל עסקיכם בבית הכנסת. עד כאן היו דבריה, ובתוך שניות ספורות נעלמה ואף אחד לא ידע מי היא ומאין היא באה ולהיכן הלכה.

חתמתי שמי במוצ"ש"ק פרי ויישב כ"ד כסליו שנת תשל"ה

יהודה נויז' רח' מרסלב 19 בני מרק.

פרק ח - ב' מאמרים

[מועתק מספר מקדש מעט להרה"ג ר' נתן געשטעטנר שליט"א ברשותו]

מאמר א'

"ולפני עור לא תתן מכשול"

הנה מלבד כל ענייני חומר העון של שיחה בשעת התפילה, עובר גם השח שיחה בטילה עם חברו באיסור 'ולפני עור לא תתן מכשול', וכשאחרים שומעים את שיחתם ועי"ז מתבלבלים במחשבתם ואינם יכולים לכוין בתפילה, הנה בעל השיחה הזאת הוא בכלל מעכב את הרבים מלעשות מצוה וכמו שיתבאר.

מקור הדין מבואר ברמב"ם בסה"מ (לאוין רצט) וז"ל "הזהירנו מהכשיל קצתנו את קצתנו וכו' והוא אמרו ולפני עור לא תתן מכשול וכו' ולא זו כולל ג"כ מי שיעזור על עבירה או יסבב אותה, כי הוא יביא האיש ההוא לעון ובעזרתו הכשילו ויפתחו ויעזרו להשלים עבירתו או יכין לו סיבת העבירה". עכ"ל. הנה לענייננו שאין השיחה יכולה להיות אלא ע"י שנים, א"כ השח עם חברו נמצא שכל אחד עזר לחברו על העבירה והכין לו את סיבת העבירה, והרי ששניהם עברו על הלאו של ולפני עור לא תתן מכשול.

[יש שיאמרו, כי כיון שבלא"ה היה חברו מדבר עם אחר, א"כ הוא אינו עובר בלאו ד'ולפני עור', וזה אינו כיון שאם היה חברו משוחח עם אחר, הרי אותו האחר היה ג"כ עובר משום ולפני עור, ממילא כעת שהוא המשוחח עם חברו, הרי הוא עצמו עובר. (וכמבואר בדברי המשנה למלך פ"ד ממלוה ולוה ה"ב והו"ד בפתחי תשובה יו"ד סי' קס סק"א). ואפי' נאמר שאין כאן איסור מצד 'ולפני עור', מ"מ יש איסור של מסייע בידי עוברי עבירה (וכמ"ש המג"א בסי' שמו סק"ד).]

השח שיחה בטלה בשעת התפילה וקול שיחתו נשמע לרבים

הנה מבואר בטור (סי' צח) וז"ל "המתפלל צריך שיכוין לבו שנאמר תכין לבם תקשיב אזניך פירוש שיכוין פי' המלות שמוציא בשפתיו ויחשוב כאילו שכינה כנגדו שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד ויעיר הכוונה ויסיר כל המחשבות הטרודות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו ויחשוב כי אילו היה מדבר לפני מלך ב"ו שהיום כאן ולמחר בקבר היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל ק"ו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שצריך לכוין אף מחשבתו כי לפניו המחשבה כדיבור כי כל המחשבות הוא חוקר וכן היו עושין חסידים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונין בתפלתן עד שהיו מגיעים להתפשטות

הגשמיות ולהתגברות רוח השכלית עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה ישתוק עד שתתבטל המחשבה". הנה מבואר שמעיקרי התפילה הוא כונת הלב.

והנה השח שיחה בטלה וקול שיחתו נשמעת לאחרים, הרי הוא מעכב את אחרים מלכוין לבם בתפילה, נמצא שהוא מעכב את הרבים מלעשות מצוה, אשר הוא עוין חמור ביותר, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ד מתשובה ה"א) שהמעכב את הרבים מלעשות מצוה הוא אחד מכ"ד דברים המעכבין את התשובה והוא עוין גדול ואין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה לפי גודל חטאו.

והנה חלק זה של העבירה - מעכב את הרבים מלעשות מצוה - הרי הוא החלק החמור ביותר כי בעוד שאר חלקי העבירה הם עבירות שבין אדם למקום אשר התשובה מכפרת עליהן, הנה חלק זה הוא עבירה שבין אדם לחבירו שהרי הוא גוזל מן הרבים מצות תפילה כהלכתה.

והנה בכל עבירה שבין אדם לחבירו וכגון שגזל את ממנו, תשובתו היא בשתיים, שיחזיר לו את ממנו שהוא חייב לו וגם צריך לרצותו ולשאל ממנו שימחול לו (רמב"ם פ"ב מתשובה ה"ט) אולם תשובה זו שייכת רק בממון שישנו בחזרה וישנו במחילה, אבל כשגזל ממנו מצוה שאי אפשר לתקנה, נמצא שאין שום אפשרות לשוב על עבירה זו בתשובה - חדא, שהרי אין בידו להחזיר לו את המצוה שגזל ממנו, דהא אותה תפילה של אותו היום שנתבטלה כוונתו בעטיו של השח שיחה בטילה ליתא בחזרה, והיא מעוות אשר לא יוכל לתקון. ועוד, דכאן אין המחילה מועלת, דעד כאן לא מועלת מחילה אלא בממון שהוא שלו, משום שכל אדם יכול לעשות בממונו כחפצו כיון שהוא בעליו של אותו הממון, אבל חובת קיום מצות תפילה בכונה לאו ברצונו תליא, ואין הוא בעליו של מצוה זו, וממילא אין בידו למחול למי שעכבו מלקיים את המצוה, שהרי אין אדם מוחל דבר שאינו שלו - ומעתה יחרד לב המתבונן עד כמה חמורה עבירה זו שאין התשובה מועלת בה.

ומכאן תוכחה מגולה לאותם שהורגלו במנהג הרע, שמיד אחרי שסיימו תפלת שמונה עשרה וטרם יתחיל החזן בחזרה בתפלת החזרה יתנו את קולם בשיחה, בחושבם שמכיון שהחזן עדיין לא התחיל בחזרת התפילה אין עוין בשיחה זו - אולם מלבד מה שהזהירו גורי הארי ז"ל שחטא חמור הוא לדבר אחר שגמר תפילת הלחש ועדיין הש"ץ לא התחיל החזרה (הרב חיד"א ז"ל בס' עבודת הקודש קשר גודל סי' יח אוכ"א). הנה מלבד זאת איך לא ישימו לב על שהם מונעים את הרבים מלכוין בתפלתם אשר עדיין לא גמרו את תפלתם. ואם הוא עצמו אינו חושש לנפשו, אבל מדוע יעכב את הרבים מלעשות מצוה, אשר על עוין זה אין

מספיקין בידו לעשות תשובה. ואיך לא יערוך לעצמו דין וחשבון, שבשביל הנאה המועטת הנגרמת לו על ידי השיחה הלזו - אשר רובה ככולה אינה אלא דברי הבאי ורעות רוח - יהא מוכן לגזול את תפלת הרבים, מבלי שיהא לו אפשרות לעולם להשיב את הגזילה אשר גזל. ומלבד זה, אין לך גסות רוח גדול מזה, לדבר בבית הכנסת בקול רם בשעה שאחרים עומדים בתפילה, שהרי בזה הוא מראה שאין תפילת האחרים חשובים אצלו כלל, ולא איכפת לו כלום אם הקהל מופרע בתפילתו.

[ובאמת, בשיחה בשעת התפילה בביהנ"ס הקבוע לרבים, לא רק גזל התפילה ישנו, אלא קרוב לומר שיש בזה גזל ממון ממש - שהרי בית הכנסת דינו כבית של שותפין (שו"ע יו"ד רכד) ואם הוא שח שיחה בטלה בשעת התפילה וחבירו מעוכב עי"ז להתפלל בכוונה, הרי הוא גוזל מחבירו את זכותו להשתמש בחלקו בבית הכנסת. ודומה הדבר לשנים הדרים בבית אחד ועמד אחד מהם ותקף את שותפו והוציאו החוצה, הלא איסור גזל בידו. והרי הלכה היא בחצר השותפין, שכל אחד יכול לעכב את חבירו שלא יעשה בו דבר שאין דרך אנשי המקום לעשותם (ח"מ סי' קס"א ס"ח) ומכל שכן שכל אחד מעכב את חבירו שלא יעשה בו דבר המפריע לו להשתמש בחצירו כחפצו, ואם משתמש בהחצר שלא כדת פשוט שדינו כגזלן].

ומכל הנ"ל אנו למדים שכדי להנצל מאחד מענפי האיסורים הנזכרים, הנה העצה היעוצה היא לעשות לעצמנו גדר חזק להתעטף בשתיקה גמורה מהתחלת התפילה ועד סופה, ולא ישמע מפינו אלא דברי תפילה בלבד, שאם לא כן, כמעט שאין להמלט מלהכשל באיסור. האף אמנם כי התחלת ההתעוררות דורשת התאמצות יתירה, ברם הנסיון מוכיח, כי אחרי זמן מועט של זהירות בזה, יהא הדבר פשוט ומוכן בעיניו כי זמן תפילה לחוד, ולא יטרידהו יצרו לבטלו מתפילה זכה רצויה ומקובלת.

מאמר ב'

להשיב על טענת "מי שמך"

כמו כן מן הראוי להעיר, על מה שנפרץ לפעמים, שכאשר מוכיחים את העוסק בשיחה בבית הכנסת בשעת התפילה, ומעירים אותו לבל יפריע את תפלת הרבים, ישיבנו הלה, מי שמך לאיש שר ושופט עלינו להוכיחנו, ולעתים אף יעליבהו ויבזהו על העזתו להוכיחו על פניו וישימהו ללעג ולקלון - ובאמת אין די מלים לבאר את גודל הפחיתות והסכלות שבדבר, כי מה זו שאלה מי שמך לאיש, הלא התורה חייבתו להוכיחו, שכן מצות עשה היא על כל איש מישראל להוכיח את חבירו כשרואהו שהולך בדרך לא טובה, וכמבואר

ברמב"ם (פ"ו מהל' דעות ה"ז). ואמרו חז"ל (ברכות לא ע"א) הרואה בחבירו דבר שאינו הגון צריך להוכיחו, וכן אמרו (שבת קיט ע"ב) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה. בוא וראה עד היכן הדברים מגיעים, שהרי הלכה היא במצות תוכחה ש"המוכיח את חבירו צריך להוכיחו בינו לבין עצמו וכו' וידבר לו בנחת ובלשון רכה ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו להביאו לחיי עולם הבא" (רמב"ם פ"ו מהל' דעות ה"ז). וכן אמרו "המוכיח את חבירו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימו שונאמר ולא תשא עליו חטא, (שם ה"ח) - ואלו במי שמדבר שיחת חולין בשעה שהש"ץ חוזר את התפילה מבואר בשו"ע כי "גוערין בו" ולא חששו פן יכלם על ידי הגערה. (אולם נראה פשוט שבודאי צריך להזהר שהגערה לא תהא יותר מכפי הצורך כדי להפסיק את המדבר משיחתו, כי אסור להכלימו שלא לצורך, ואם מועלת התוכחה על ידי רמז בלבד ודאי שאין לגעור בו בקול רם).

ועוד, שהרי זה העוסק בשיחה בשעת התפילה, הרי הוא גוזל את הרבים על ידי שמעכבם מלהתפלל בכוונה, וכמו שנתבאר לעיל [במאמר הקודם] וזה שבא לגעור בו אינו אלא כנגזל המוחה ביד הגזלן - האם יעלה על הדעת שהנגזל צריך לבקש רשות מהגזלן שיהא רשאי מלעכב את זממו הרע.

והאיש המחונן בבינה הלא אדרבה יחזיק טובה להמוכיחו שהצילו מרדת שחת, משל למי שהולך בדרך המלאה בורות ושיחין אשר ההולך עלול ליפול בהן, והוא לא ראה ולא ידע מהסכנה האורבת לו, ובא חבירו והזהירו על כך ועל ידו ניצל מלהכשל בפח יקוש, הלא בודאי שהלה יהא אסיר תודה לחבירו שהציל את נפשו - ועל אחת כמה וכמה אם חבירו מוכיחו על עסקי שמים שמצילו מדינה של גיהנם ומביאו לידי חיי העולם הבא, אין ספק שצריך להוסיף לו אהבה על אהבתו, וכאמרם ז"ל התוכחה מביאה לידי אהבה שנאמר הוכח לחכם ויאהבך, וכל אהבה שאין עמה תוכחה אינה אהבה, ותוכחה מביאה לידי שלום, וכל שלום שאין עמה תוכחה אינו שלום (בראשית רבה פ' נד).

לע"נ הר"ר שמעון בן ציון בן הר"ר שלמה ז"ל

לע"נ ר' יצחק זאב בן ר' מנשה נתן ז"ל

לע"נ שמעון בן ציון ז"ל בן יבלחט"א הרב ר' שלמה שליט"א

ישא ברכה מאת ה'

כאן המקום להודות בכל לבי להרה"ח מח"ס כבוד בית ה' אשר הקדיש מזמנו היקר שעות רבות והואיל בטובו לעבור על כל הקונטרס מהחל ועד כלה, והגיה וצירף וזיכך כדי שיהיה הכל באופן שיביא בעזהשי"ת הרבה תועלת לכל יהודי ויהודי מכלל ישראל, תהא משכורתו שלימה מאת הבוי"ת וימלא ה' כל משאלות לבו לטובה.

חובה נעימה לי להודות בזה להרה"ג ר' משה מ. שליט"א אשר התמסר לעזור בענייני הקונטרס הן ברוחניות והן בגשמיות, וחלק גדול מענייני הקונטרס נתבררו ונתלבנו עמו. ובפרט על אשר עודדני וזירזני רבות בהוצאת הקונטרס.

טוב עין הוא יבורך הלא הוא הגאון הגדול רבי נתן געשטטנר שליט"א אשר נהג בי טובת עין ונאות לי להעתיק מספרו החשוב "מקדש מעט", יאריך ה' ימיו בטוב ובנעימים ויזכה לקבל פני משיח צדקנו בתוככי כל ישראל בב"א.

כמו"כ אודה להרה"ח ר' מ. ו. שליט"א – "ועד מורא מקדש" אלעד, על עזרתו הנכבדה.

מגלגלין זכות ע"י זכאי הלא הוא הנדיב הדגול ר' א. פ. פ. אשר זכה ולקח על עצמו את נטל ההוצאות של המהדורה הראשונה לע"נ הוריו היקרים, זכות זו תעמוד לו ולהוריו ע"ה, לאחיו ולכל משפחתו עד עולם ויזכה לראות דורות ישרים ומבורכים עוסקים בתורה ובמצוות, ולרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח מתוך שפע ברכה והצלחה ברו"ג עד בלי די, שמחה אמיתית והרחבת הדעת, בצוותא חדא יחד עם כל בית ישראל אכי"ר.

כן יעמדו על הברכה כל העוסקים והמסייעים בהוצאת הקונטרס.

זכות הרבים תעמוד להם ולזרעם עד עולם,

אך טוב וחסד ירדפום כל ימי חייהם,

ובכל אשר יפנו יצליחו,

ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה,

ויזכו לקבל פני משיח צדקינו בתוככי כל ישראל בב"א.